

שופר מקושט מצמון אפיקה - מהמאה ה-19

כי חוק לישראל הוא... - חקוק על שופר משנת 1669, מגרמניה

השופר - אחזי הסמלים העתיקים ורביה הנמשמעות של עם ישראל - נכנס לאופנה" בינונים הקראים. כיצד נעשית קרויה האיל לשופר הסמל בידי התוקע

מתורכיה השנה, כי הרכבת חדלה לנוע בין תורכיה לתחנה הישנה ביפו, ואילו קו אניות סדיר טרם קם. גם קרני הא"י לים, כך הגיעה שמועה לאזניו, שוב אינן באותה איכות. גבוהה כפי שהיו לפני עשרים ושלושים שנה, בלידת ברירה החל מתכתב עם סוחרים בספרד ואף באוסטרליה הרחוקה. מדבריהם למד כי יש בכוחם לספק לו את הקרניים המבוקשות, ובמחיר זול יחסית.

כך קודחים נקב בשופר, כדי לאפשר הקיעה

אם אמנם שריר עדיין אותו חכם ש"הטילו היהודים על ספרד מאז הגירוש, נראה כי גזירה זו אינה חלה על קרני האילים הנשלחות מספרד כדי לשמש שופרות כשרים על אדמת ישראל. שופר של איל באשר הוא איל, וגו כשר למחרתו וכבר נאמר: "תקעו לפני בשר" שר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם בכורכם לפני". הפוסקים הכשירו ל"שופר שהוא, להוציא קרן של בהמה טמאה.

ליטוש הקליפה החיצונית של הקרן, לשם הידור מצוות אברהם ריבק מיישר את הקרן בתהליך תרמי ובעזרת מלחציים

אותם סוחרים, לרוב יהודים, בספרד ובאוסטרליה, מבינים אמנם את טיבן של הסחורה שהם משגרים לאברהם ריבק, ומכירים ביעודה הקדוש, אך הם נושאים עיניהם לרווח קל, ואינם מדקדקים בקטנות. לחרש השופרות הצעיר אין כסף כדי לנדוד מעבר לים, כדרך שנהג דודו המנוח. אחרת בודאי לא היו כל כך הרבה קרנים פסולות במשלוחים שהוא מקבל. במקרה הטוב הוא נאלץ להשליך לאשפה מחצית מן הקרנים ה"גולמיות, שסדקים נתגלו בהם. במקרה הר"גרוע - כפי שאירע לו אשתקד - נאלץ היה לפסול את כל הקרנים ומשלוח חדש הגיע אליו רק סמוך לראש חודש אלול. דבר זה גרם לסירחה רבה והפסדים מרובים.

שלהבת לריכוך הקרן

ככלות הכול מעדיף הוא את הקרנים הספרדיות, הסוחר מברצלונה, בניגוד ל"עמיתו היושב בסידני, מקל עליו את ה"מלאכה, ומשגר לו את הקרנים לאחר ש"רוקנו מתוכן את העצם. האוסטרלים לא מלאכת הפרדת העצם מן המעטפת הקרנית, דורשת סבלנות וזמן, וכרוכה אפילו בהשחתת הקרן. צריך להשרותה במים רותחים ולנבור בה במלקחים ואיזמלים. הטירח רבה והרווח איננו גדל בעקבותיה. די לו, למר ריבק, באומנות ג"לופו של השופר, התובעת מומחיות ועצ"בים של ברזל. אומנות בפני עצמה היא זו הנוגעת ליישור הקרן המסולסלת.

אברהם ריבק איננו מוכן לחשוף את סודות המקצוע ורק בקווים כלליים נכון הוא להסביר, כי בשלהבת חמה הפורצת מפרימוס מיוחד במינה, מאבדת הקרן משהו מקשיותה. אז יש לטפל בה בעדינות, בעזרת מלחצים, וליישר את העקמומיות אט אט. בלי חפז, ברך וב"סבלנות. פעם, משכבר הימים, כאשר היו רש"השופרות הצעיר, היה מוכרח לעבוד בשיטת הסרט הנע, היה עושה פניות יותר, ליישר את קרן וזאיל יותר ויותר, ולשוות לשופר מבנה כמעט סימטרי, דומה למחבת של הוקי להבדיל. בימים אלו, היו חרשי השופרות לא רק אומנים כי אם אמנים. ואם אברהם ריבק מקטט

מ שיוצא חג השבועות בוק"עים ועולים קולות שופר מחצר של מסגריה, בלבו רובע בני המלאכה ה"זעירים, בדרומה של תל-אביב. העוברים ושבים תמהים למשמע קולות אלו של אלול בשלהי סיוון, אולם דיירי הקבע של רובע זה בפאת רחוב נחלת בנימין, יודעים כי הקולות - מקורם ב"בית המלאכה הצר של אברהם ריבק חרש השופרות.

הימים הנוראים מתחילים אצלו הרבה לפני שבני ישראל משכימים קום בל"לוח אלול לומר סליחות ולתקוע בשופר כדי להבקיע שערי שמים. כבר בניסן ובאייר מתחיל אברהם ריבק למנות ב"קוצר רוח את ה"מים החולפים, בראותו שמשלוח קרני האילים ברשע להגיע ל"מל חיסה. לעולם אין הוא בטוח מתי יקבל את המשלוח המיוחל, שיאפשר לו למלא אתר המנוח של סיטונאים וקמעונאים, יצואנים או סתם, "בעלי תוקע", הנוהגים לפקוד את חצרו הגדושה גרוטאות ברזל חלודות וכלי מלאכה של מסגרים, ומ"אומה אין בה מאותה הדרת קודש תמת"גלמת בשופר וביבבותיו קורעות-הלב.

הם רוצים שופרות חדשים, ממורקים, בעלי צליל ערב, עשירות, ולפעמים גם מאות, הזמן דוחק להם. תשרי ממשמש יבא, ומר ריבק נושא עיניו לארגונים ה"תומים של קרני איל, אשר צריכים להגיע מעבר לים.

קרניים ממרחקים

לא רק תאריך קבלתם נסתר לעתים רבות מעיניו - גם טיבן של קרנים ולה אפוף מסתורין: נגזר עליו לרכוש זומר גלם זה לעשיית השופרות, בעיניים עצומות כמי שקונת חתול בשק.

אילו היתה ישראל משופעת בעדרי כב"ש ואלים לרוב, היתה המלאכה קלה יותר. אפשר היה לבחון מקרוב כל קרן וקרן, אם חס וחלילה אין בה סדק ה"מוסל את השופר לתקיעה ותרועה, ורק אחר כך לתקוע מוזמנים בידו של בעל העדר.

דודו, יעקב רוסמן ז"ל, מי שהחל ב"גלף שופרות לפני שלושים שנה, ואשר ממנו למד מר ריבק את אומנות גילוף השופרות, היה עולה ברכבת הנוסעת ל"תורכיה, נודד על פני רמת אנטוליה אחת לשנתיים, ורכש לו שם טוגנת של קרנים. לא קילוגרמים.

כאשר נפטר ר' יעקב רוסמן לפני ש"מונה שנים, ירש אחיינו את מקומו כאומן לכל דבר, אם כי אומנותו האמתית, לה הוסמך בבית הספר המקצועי, שבה"היא, דווקא מסגרות המהכת.

הצילומים והמונות השער:

סנייד הקיבוץ

תקיעה שבירים תרועה

מאת
צבי לביא

נכתב דקות קודם צר הוא ערובת
נכתב קצת צבת - לצליל נמרץ.
אברהם שאנגו רק חרש שופרות
בבעל תוקע מוסחת טוען
אחוזים של טיב הצליל וגובהו,
בבעל תוקע. ורק 2 אחוזים
עצמו.

דא עקא, ש, בעלי-תוקע
בדרך כלל לתודות שהאשמת היא
כאשר תרועת השופר בוקעת אצלם
מרוסק וצורד, הם נוטים לתלו
הקולר בשופר או במי שיצר אותו.
הוא אצל בעלי התקיעה לרדה
שנה אל סדנתו של אברהם ריבק
לבחון שופרות חדשים, ובימי אלו
ררים הם שעות רבות בין ערימות
פרות ומנסים שופר אחר שופר.
עצמו לא יציע למכירה אלא שופר
עצמו תקע בו לנסיון ומצא את קו
וחד, כדי לקרוע שערי שמים. אברו
דתי, אך בבית הכנסת שלו בחול
הוא משמש בעל התוקע, זכות
מתפלל אחר זכה בו בחוקה. כב
ני חצי יובל שנים, מילא הוא מה
הכבוד, אבל שופר חדש הוא תורכ
הכנסת שנה שנה, לפני התקדש
הנוראים.

שונ
לר -
"בעלי התקיעה" נוהגים להתחזק
שוחם שלושה וגם ארבעה שופרות
כל צרה שלא תבוא. אם יתמלא הי
רוק או שתתרגש על השופר פ
אחרת. ובשעה שהם נאספים כולם
הצמודה אל סדנת השופרות, בה ו
פעם דודו של אברהם, ומנסים אינ
את שופרו, בוקעים מן הבית קולו
תקיעה, שברים, תרועה מהרישי
שלא רק חומת ירחו לא היתה
בפניה, אלא גם החומה הסינית...

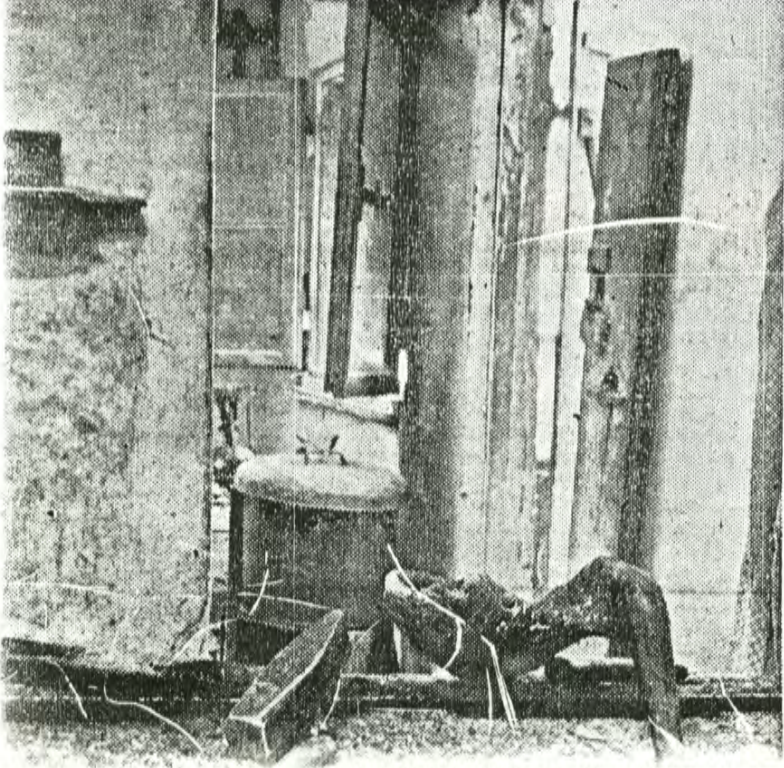
תעשיית השופרות יש בה הר
הקודש ומן החול גם יחד. הפרנ
בדוחק, שופרות קטנים אינם מ
שופרות ארוכים אינם שכחיים. וה
- עומדים על המקח. משרד הדת
פקח על המחירים. אברהם ריבק אינ
למכור שופר משוכח ביותר מ-15
אך בדרך כלל הוא נאלץ להסתפק
וגם בפחות. הסוחרים גובים מלקו
מחיר כפול, כולו רווח נקי. והוא,
ריבק, כמעט איננו יכול להתקיים כ
400 שופרות לשנה זה הכל. ו
עוד יירד בודאי במרוצת השנים.
פר איננו מתבלה, וגם צו האוס
חל עליו.

קרן. עם כל מומחיותו, אין ידו של אב
רהם נפטרת מחבלותיה של הסכין,
גם קידוח תחור היוצר נתיב של אור
בין הפיה לחצוצרה, תובע והירות. פעם
נעזרו במקדה יד והיועו הרבה. אברהם
ריבק קורח במקדה השמלי. מהר יותר,
אך מסוכן פי כמה. הקנה איננו תמיד
ישר כסרגל, ולקורח חייבת להיות טביר
עו עין, שעה שהוא מוליך את האיזמל
המסורבב מילימטר אחר מילימטר, לא
בכו ישר. פזיזות שאינה במקומה סופה
להבקיע את קליפת השופר החיצונית,
וכל העמל הרב שהושקע עולה בתוהו.
קוטרו של הקדה פעם עבה ופעם דק.
הכל לפי הביקוש. הספרדים והתימנים, כך
מסביר חרש השופרות, אוהבים קול שור
פר עבה, מין בא שכוח. האשכנזים מע
דיפים קול בינוני, החרדים הקיצוניים
שברושלים מבקשים צליל גבוה, כעין

ככלי אין חפץ בה. את הפצירה הגסה,
שבאמצעותה נהג הוא עצמו, בילדותו,
לקרצף את פני הקרן ולגלות את תוכנה
הזהבה או הכהה, הניתן לליטוש ולמרוק.
יומיים תמימים היתה נמשכת עבודת ה
קירצוף, בה הקצירו גם את פאותיה של
הקרן, עד שקיבלה גיורה ההילמת את
השופר הקדוש.
אברהם גייס את הידע שרכש בבית
הספר המקצועי, והטנדא המאובקת נהפ
כה למעבדה, סנוע חשמלי, סכין מסת
בבת המוריות מסחררת, מגלפת ומקר
צפת את הקרן כהרף עין, אם רק יוד
עם ללחוץ במקומות הנכונים. טעות ק
טנה - והקרן מושחתת או שסכין הפל
דה מקרצפת מעט את... היד האוחזת ב

היום את דפנותיהם של השופרות ועושה
אותם סלסולים-סלסולים, הרי בעבר -
ובואת אפשר להזכר במויאון ישראל או
כמויאון השופרות הצנוע ב.היכל של
גה" - הקדישו החרשים לשופר הרבה
יותר מאשר מחצית יום העבודה, כנהוג
זיום. השופרות העתיקים היו כחומר ביד
היוצר, ועל גביהם גילמו סוקים וציו
ים, ממש יצירות אמנות.
לאברהם ריבק אין סנאי. יש לו מת
רה בחיפה - בית המלאכה של בר
ששת ולכן חייב הוא להגביר את התפ
נת כדי לענות על הביקוש. הוא זנח
איסוא את שיטות העבודה המיושנות של
וודו, שהיה מגלף כל שופר ושופר בע
נודת ידיים מסרכת. הוא תלה על הקיר

קרן ומטיש - מינה בבית המלאכה של ריבק, היחיד, מסוגו בתל-אביב

הכנסת של הבוכאים בירושלים, תוקע בשופר הרב יהודה רבין, מבית

שלהבו לריכוך הקרן

צ את הקרנים
נה בניגוד ל
עליו את ה
נים לאחר ש
אוסטרלים לא
המעטפת הקר
וכרובה אטילו
זרותה במים
זים ואיזמלים,
ו גדל בעק
באומנות גי
מומחיות ועצ
י עצמה היא
מסולסת.

לחשוף את
כלליים נכון
חמת המור
מאבדת ה
ל טפל בה
וליישר את
ה, ברוך ובר
כאשר ת
וכרה עבוד
שערו מנויה
יתר ויותר
סימטרי, ב
ל בימים ו
הם, היו חרשי השופרות לא רק אומנים
פי אם אמנים. ואם אברהם ריבק מקטט